
Ivana KREFT HAUSMEISTER, Kevin McCANN

***V vsakem od nas je vsaj malo homofobičnosti :
Pogovor z geštalt terapevtom Kevinom McCannom***

*In each of us there is a little homophobia:
Interview with Kevin McCann*

Intervju izvedla: Dr. Ivana Kreft Hausmeister, univ.dipl.psih., specializantka klinične psihologije, psihoterapevka

S Kevinom sva se dobila v parku Zvezda v Ljubljani. Bil je prijeten, sončen dan konec meseca maja. Park je bil poln ljudi, ki so posedali po klopeh, mimoidočih Ljubljancov in turistov. Zaradi prijetnega ozadja sva v parku tudi ostala in izvedla intervju. Ravno je zaključil delavnico na temo terapevtskega dela z osebami, ki so istospolno usmerjeni, bi- ali transseksualni, in se je že pripravljaj na javno tribuno, temu pa je sledilo vabljen predavanje na študijskih dnevih na Rogli. Kevin McCann je geštalt terapevt, ki deluje v privatni praksi na Irskem, kjer je doma. Terapijo opravlja s posamezniki, družinami in pari. Pri svojem delu se srečuje z različnimi problematikami, njegova posebna področja pa so težave LGBTQ, motnje hranjenja, spolne motnje in terapija parov. Kot vodja skupine, učitelj in supervizor deluje na Irskem in v vsakoletni poletni šoli GATLA. Kevin je zanimiv in zabaven sogovornik, ki zna tudi o resnih in bolečih temah spregovoriti na lahkoten način.

Tvoja poklicna pot je zelo zanimiva. Začel si jo kot kuhar in kasneje postal kuharski mojster. Lahko poveš več o svoji poklicni poti in o tem, kako si postal psihoterapevt?

Dobro vprašanje. To vprašanje so mi pogosto zastavili v zadnjem času, kar je zanimivo. Bil sem študent na magistrski stopnji gastronomije in povsem po naključju odkril knjigo Ego, hunger and aggression. In na vrhuncu svoje kariere kot mednarodno priznani kuharski mojster, ko sem osvojil kuharsko nagrado kot predstavnik Irske države na tekmovanju, ki bi ga lahko enačili s kuharsko olimpijado. Bil sem tudi v terapiji pri psihoanalitsko orientiranem psihoterapevtu, kjer sem ostal več let. Znašel sem se na razpotju. Imel sem dve poti. Uspešen sem bil poklicno, osebno v terapiji pa sem se znašel na poti, kjer sem iskal smer, lahko bi temu procesu rekli »prihajanje domov«. Torej zaključeval sem svojo magistrsko nalogo, ko sem našel knjigo Ego, hunger and aggression. Mislil sem, da je to knjiga o lakoti in agresiji, o čemer sem pisal v svoji nalogi. Ampak v bistvu je bila knjiga o geštalt terapiji. Povsem me je potegnilo v vsebino knjige. Imelo je smisel, čeprav je zelo komplicirana knjiga in sem potreboval eno leto, da sem jo prebral. Še danes se trudim, da bi jo v celoti razumel. In to mi je odprlo nov svet.

Nikoli nisem imel namena postati psihoterapevt. Zadovoljen sem bil s svojo kariero kuharskega mojstra, lahko bi se upokojil in skrbel za svoj vrt. Nato pa sem dobil klic kolega iz druge univerze, ki mi je rekel, da obstaja program geštalt terapije in da misli, da bi bil dober kandidat za terapevta. Predlagal mi je, da se vpišem v prvi letnik in vidim, če mi to ustreza. In sem se in mi je bilo zelo všeč. Po diplomi pa sem nadaljeval šolanje geštalt terapije na drugi stopnji. Nato sem imel dve službi. Podnevi sem delal na inštitutu gastronomije, ponoči pa sem delal kot geštalt terapevt.

Kasneje sem na svoje veselje na delavnici spoznal Boba in Rito Resnick. Všeč mi je bilo, kako delata in sem se odločil vključiti v šolanje v njunem združenju GATLA. Na univerzi sem dobil teroretično znanje, tam pa se pridobil terapevtske veščine. Po pridobljeni diplomi iz geštalta, sem postal eden od učiteljev v njunem programu.

Učitelj v programu geštalt in v programu terapije parov?

Ja, oboje. Moje osrednje zanimanje trenutno je terapija parov. Všeč mi je, kaj lahko naredi terapija za par, kako učinkovita je lahko. Kako hitro lahko par naredi spremembe in kako to vpliva na celotno družino. Še posebej mi je všeč model, ki sta ga razvila Resnicka, v katerem uporabita razlike med partnerji za vzpostavitev kontakta oz. povezovanje para. Običajno gledamo na razlike kot na nekaj, kar nas samo razdvaja. Tudi jaz sem tako gledal na razlike in Resnickov model me je nagovoril tudi osebno kot severnega Irca in moškega, ki je gej. Nisem mislil, da lahko svoje razlike uporabim za povezovanje.

Lahko bralcem pojasniš, kaj je geštalt?

Na geštalt lahko gledamo na dva načina. Kot na klasičen geštalt, ki ga pogosto zamenjajo s skupinami v ZDA. Takrat geštalt vidijo kot stari stil, agresiven, konfrontirajoč in katarzičen. To ni geštalt terapija. Zame je geštalt terapija dialoška, način kako jaz in ti prideva do mesta »I-Thou« srečanja in si dovoliva biti, to kar sva. To je osrednji namen geštalt terapije, da si tako terapevt kot klient dovolita v celoti biti, to kar sta in kdorkoli sta. Cilj geštalt terapije ni nujno spremeniti klienta, ampak je zame naloga terapevta, da pomaga klientu ozavestiti svoj proces. Da klient uvidi, kje prekine sebe, da ne bi postal v celoti, to kar je. Zame je geštalt terapija odnosna terapija, ker je pomembno, kaj se dogaja v odnosu, tudi med terapevtom in klientom. Ker če se dogaja med njima, se dogaja tudi v klientovem življenju. Proces je zame bolj pomemben kot osredotočanje na diagnozo ali izid terapije.

Na kakšen način pa geštalt vnašaš v terapijo parov?

V geštalt terapiji smo pozorni na to, kaj se dogaja med parom, v smislu da ne gre za težavo, ki jo imata, ampak kako se s težavo soočata. Na procesnem nivoju se bodo pari enak način kregali o tem, kdo bo pobral otroke v šoli ali kdo bo pospravil pometalni stroj. Ko jim pomagamo videti delež vsakega partnerja v tem procesu, npr. ker jaz naredim to, ti narediš to, lahko to spoznanje odnesejo iz terapevtske sobe v svoje življenje. Zame mora biti terapija praktična in mora delovati izven terapevtove sobe, sicer gre samo za akademske vaje. Klienti lahko dobijo uvid (insight), ne pa tudi zavedanje (awareness). Rečejo npr. da nekaj vedo o sebi, ne zavedajo pa se, kaj počnejo v življenju s tem.

Torej je zame geštalt terapija dialoška in odnosna. Odnos med klientom in terapevtom pa je horizontalen. Terapevt je strokovnjak procesa, odprta pa je za to, da se ga klient (čustveno) dotakne. Ko delam, je terapija zame osebna.

Čustva so torej dovoljena?

O ja, zelo. Moji klienti me ganejo in upam, da tudi jaz njih. Ne moti me, da delim sebe s klienti, seveda če je to njim v pomoč. Kar naredi geštalt vznemirljivega, je to, da mi dovoli biti jaz. Mislim, da sem precej duhovit, da imam smisel za humor in sem lahko takšen v terapiji. Lahko sem tudi resen in vztrajen. Ampak lahko sem jaz. Ni se mi potrebno skrivati za strukturo, kakšen terapevt mora biti.

Se pravi ne gre za to, da igraš vlogo terapevta, ampak za to, da prineseš v terapijo sebe?

Da. Z vsemi svojimi veščinami, življenjskimi izkušnjami, terapevtskim treningom, akademskimi raziskavami. Vse to prinesem v terapijo, ampak ne samo to. V glavnem prinesem sebe. To mi da veselje in svobodo, lahkotnost.

Zdaj delaš kot psihoterapevt v privatni praksi in ne kuhaš več, kaj ne?

Ne kuham več, razen za ljudi, ki so mi res pri srcu. Zelo malo kuham. Včasih me prosijo za konzultacije. Moje področje je francoska klasična kuhinja in včasih me mlajši kuharji pokličejo, da preverijo, če kuhajo avtentično. V bistvu pa sem zaključil kuharsko kariero.

Pogrešal kuhanje?

Ne, sploh ne. Pravzaprav mislim, da ima večina ljudi vsaj dve ali tri kariere, ki bi jih lahko razvili. Veliko se nas omeji na eno. Hvaležen sem, da mi je geštalt terapija dala priložnost za drugo kariero.

Kako torej zgleda tvoje življenje?

Imam privatno psihoterapevtsko prakso na jugozahodnem delu Irske, kjer delava oba s partnerjem. 40% dela je terapija parov, večinoma s heteroseksualnimi pari, eden ali dva sta homoseksualna para. Veliko učim, predavam. Veliko potujem po Evropi na različne inštitute, kjer učim v glavnem geštalt terapijo ali pa skozi geštalt terapijo učim o neki temi, s katero se skupnost ukvarja. Zelo rad potujem. Pogosto me pokličejo tudi za supervizijo, posebej terapije para, in to delam večkrat po skypu.

Če se prav spomnim, si bil tudi del študije na Irskem, v kateri ste preučevali vedenje moških, ki so izvajali nasilje nad ženskami? Lahko poveš več o tem?

Nisem bil del te študije, me je pa študija zanimala. Vedno me je zanimalo, zakaj moški delajo, kar delajo. Na tako agresiven način. Ja, gre za moč in nadvlado, gre pa tudi za spol (»gender«). Mislim, da moramo pomagati tem moškim, da razmislijo, kaj pomeni biti moški v sodobnem svetu. In kaj pripelje do tega, da morajo spolno nadvladati žensko. Moramo jim pomagati in razumeti, zakaj to počnejo. Moja izkušnja je, da nekaterim lahko pomagam. Prvo pa je, da moramo poskrbeti, da bodo ženske in otroci varni. Ko delam s pari, je na prvem mestu varnost. Biologija pred psihologijo.

Prav tako je to problem družbe, ki pričakuje, da bodo moški vedno močni. Mogoče pa niso tako močni. Všeč mi je televizijska oddaja Grayson Perryja, ki je šel v moške subkulture – zapore ipd., da bi ugotovil, kaj pomeni biti tak tip agresivnega moškega. Ugotovil je, da ti moški nimajo občutka doma. Kolektivno gledano pot za sodobne moške ni tako različna poti LGBT skupnosti. Oboji iščejo prostor, ki bo dom. Ko moški izgubijo svoj položaj, npr. službo oz. ekonomsko varnost, postanejo jezni in agresivni.

Omenil si, da se podoben proces dogaja tudi v LGBT skupnosti?

Mislim, da od nekdaj ljudje iščemo dom. Gre za vprašanje, kam spadamo. Če ti skupnost govori, da nisi dobrodošel ali pa da si dobrodošel, če le ostaneš na obrobju. Lahko imate en dan v letu, »gay parado«, izven tega pa ne bodite preveč vidni. Ne držite se za roke, ko greste po cesti. Včasih uporabim prispodobo, ko na poroki vsi vstanejo in grejo plesat, razen homoseksualnega para, ki sedi na robu plesišča. To je zame primer, kako ne najdemo vedno občutka doma. Mislim, da podobno tudi moški, ko izgubijo službo, postanejo izgubljeni, nemočni. Kot gay moški razumem, kako je biti izgubljen, nemočen in tudi kako je, če si besen. Imel sem občutek, da nisem dobodošel za mizo. Na mizi je hrana, ti pa ne moreš k mizi. In podobno je za moške, za pripadnike LGBT skupnosti, za afroameričane, za ženske, jude... V jeziku geštalta bi rekli, da nisi popolnoma integriran, en del tebe manjka, prišlo je do prekinitve in ne moreš priti v kontakt celosten.

Kaj misliš, da se dogaja ženskam v sodobni družbi?

Ista stvar. Ko smo potrebovali ženske, da začnejo delati, jim nismo dali podpore. Vemo, da ženske še vedno opravijo 70% gospodinskega dela, skrbijo za otroke, hkrati pa delajo, morajo biti lepe, seksi... Takoj po porodu morajo biti fit. Mislim, da so ženske pod ogromnim pritiskom, da bi bile vse, kar so sposobne biti.

Potem to vpliva tudi na otroke, saj imajo lahko dva starša, ki iščeta dom?

Ja, točno tako. Pogledati moramo na to kot na težave spolov. Na Irskem recimo ni sprejemljivo, da moški vozi otroški voziček. Vloge spolov so pomembne. Kaj torej pomeni biti ženska v 21.stoletju? Kaj pomeni biti strejt, gej ali trans ženska v 21.stoletju?

Kako pa misliš, da je biti »trans« ženska v 21. stoletju?

Mislim, da je to neverjetno težko. Verjetno je to najbolj marginalizirana skupina. Najprej je vprašanje, kdo sploh sem, potem še ponotranjena homofobija... Število samomorov med transseksualnimi osebami je med najvišjimi. Niso zaželeni niti med isto spolno usmerjenimi osebami. Potrebujejo veliko podpore.

Na spol ne bi smeli več gledati tako statično, ampak kot nekaj, kaj je fluidno, se spreminja. Seveda pa to izziva naš pogled na spol.

Lahko to razložiš. Kaj pomeni, da bi bil spolno fluiden?

Je obratno od statičen. Spol tako kot seksualnost ne ostane na isti točki skozi vse življenje. Mislim, da gre za proces. Nekateri bodo skozi življenje spreminjali spol, nekateri bodo potrebovali spremembo spola. Nekateri pa ostanejo na isti točki. Enako mislim, da se tudi spolnost spreminja okrog kontinuuma. Zato uporabljam kratico LGBTQ (op. Q za »queer or questioning«). Nekateri ljudje se vse življenje sprašujejo o svoji spolnosti. Obstaja prepričanje v družbi, da bi morala spol in spolnost ostati enaka skozi življenje. V geštaltu bi rekli, da gre za karakter na ravni družbe, ker mora ostati enak in ni prostora za spremembe. Mislim, da to ni res v 21.stoletju.

Omenil si pojem ponotranjena homofobija (internal homophobia). Lahko razložiš, za kaj gre?

Mislim, da smo vsi homofobi. Tudi jaz. Nisem več tako močno homofobičen, kot sem bil pred 30, 35 leti, ko sem želel storiti samomor, ker je bila bolečina neznosna. Še vedno pa sem malo homofobičen. Mislim pa, da ni mogoče odrasti v kulturi, ki je prežeta s homofobijo – v šolskem sistemu, družinah, cerkvah, in da se homofobija ne prenese

na nas. Tudi najbolj liberalna oseba ima elemente homofobije v sebi. Bolj me skrbijo tisti, ki mislijo, da niso. Ker če to sprejememo, razumemo, potem smo neodvisni od tega.

Kako pa se lahko soočimo s ponotranjeno homofobijo, če si gej ali imaš sina, ki je gej, ali hči, ki je lezbijka?

Gej ljudje mislijo, da so oni edini, ki morajo »priti domov«. V svoji delavnici govorim o »coming home« in ne o »coming out«. Mislim, da je termin »coming out« ponesrečen. Mislim, da moramo vsi priti domov, ne glede na to ali smo strejt, gej, bi itd. In pod priti domov mislim to, da postanemo avtentični. Starši, ki odkrijejo, da je njihov otrok gej, bi ali transeksualen, tudi potrebujejo enako veliko podporo kot njihov otrok. Da se sprijaznijo s tem, kaj to pomeni za njih. In del tega je ponotranjena homofobija. Kaj bo družba mislila o njih, kaj bo cerkev mislila o njih. Skrbi jih lahko za otroka, ker ne želijo, da trpi, da je izoliran. Prav tako pa je to odsev njihove roditelske vloge. Potrebujejo čas za žalovanje, potem ko odkrijejo, da je njihov otrok drugačen. Potrebujejo prostor in podporo. Zato mislim, da ni prav, če rečemo, da me moraš sprejeti, ker sem drugačen. Kot gej mislim, da bi morali iti skozi to skupaj, kot družina. Gre lahko npr. oče na terapijo, ker je njegov sin gej? Na Irskem recimo je več nevladnih organizacij, ki delajo s celo družino in so pri tem zelo uspešni.

Kaj misliš, da lahko ne samo nevladne organizacije, ampak tudi strokovnjaki, kot so psihoterapevti, socialni delavci, psihologi itd. naredijo, da spodbudijo spremembe na bolje?

Mislim, da morajo pogledati svojo ponotranjeno homofobijo. Najprej morajo prepoznati, da jo imajo. Ker če oni ne prepoznajo tega pri sebi, bodo to spregledali pri klientih. Ali pa bodo videli zgolj stereotipno homofobijo. Homofobija je pogosto skrita, ni vedno očitna pri klientu. Mislim, da moramo razumeti, kakšna je moja homofobija, kako zgleda, ali jo lahko vzamem za svojo. In to uporabimo, da vzpostavimo kontakt s klientom. Če govorimo o geštalt terapiji in kako biti terapevt, je v redu če podelimo s klientom, da imamo nekatere težave (op. s homofobijo), da sem bil vzgojen v družbi, ki me je naučila, da ni v redu biti tak, kot ti. Šel sem skozi šolski sistem, ki me je tako učil. In prepoznam, da sva si različna in potem lahko s klientom skupaj delava na tem. Mislim, da to osvobodi terapevta in klienta sramu, povezane s homofobijo. Ker homofobija je oblika ponotranjega sramu. Če pomisliš, kakšna sporočila dobiš na televiziji, v šoli, na radiu, v športnem klubu, kjer ti sporočajo, da ni v redu, če si tak, kot si. Ne moreš drugače, kot da ponotranjiš, da je nekaj narobe s tabo. In to je ozadje iz katerega prihajaš. Ali tvoja država z zakonom sporoči, da ti nisi ok, da moraš oditi. Če pomisliš, koliko mladih ljudi je odšlo iz Slovenije v London ali v New York, ker tukaj ni prostora za njih. Ali postanejo odvisni od substance, lahko postanejo promiskuitetni, ker se ne morejo spoprijeti z bolečino. In psihoterapevti prihajajo iz enakega ozadja.

Verjetno je pomembno, da država sprejme zakone, ki omogočajo enake pravice vsem državljanom?

Je nujno. Država mora sprejeti zakone. Zakoni ne spremenijo mišljenja, ampak omogočijo aspiracije. Irska je ravnokar sprejela zakon o enakosti porok med istospolnimi partnerji. To ne pomeni, da je konec homofobije na Irskem. Neumno bi bilo tako misliti. Potrebne bodo generacije. Ampak vlade lahko sprejmejo zakone, ki rečejo, da ni v redu pretepti geja, izvajati nasilje nad njim. Da se lahko poročijo, imajo enake pravice, plačujejo davke, dedujejo po zakonu. In če se to spremeni, se postopoma spreminja tudi mišljenje. Mislim pa, da obstaja večji izziv in to je, da se odzovemo, če zaznamo

homofobijo. Se zavzamemo za ljudi iz LGBTQ skupnosti enako, kot bi se zavzeli za pravice žensk, žrtve nasilja... Če ne povzdignemo svojega glasu, sodelujemo pri homofobiji. Psihoterapevti so tisti, ki bi morali kričati, da to ni prav. Ena dobrih strani geštalt terapije je tudi ta, da izhaja iz protestnih gibanj v 60. letih. Bili smo revolucionarji. Zdaj smo postali srednji razred, sofisticirani in to me moti. Delamo v lepih, toplih pisarnah. Izgubili smo stik z življenjem naših klientov. Srečamo se z njimi bolj na površinski ravni. Če ti dam primer, mislim, da psihoterapevti ne razumemo več, kako je za geja, ki živi v revni četrti, kjer morajo biti moški možati, on pa mogoče ni takšen. Kako je živeti v revščini, negotovosti. Mislim, da psihoterapevti ne vemo, kako je to v resnici. Postali smo srednji razred. In tisti, ki si lahko privoščijo psihoterapijo, so pripadniki srednjega razreda. To je skoraj luksuz. Mislim, da imamo psihoterapevti dolžnost pogledati, kaj delamo. V geštalt terapiji mi je všeč, da lahko še vedno odkrito povem svoje mnenje o temah, ki so zame pomembne, kot je nasilje nad ženskami, homofobija, enake pravice za migrante, porazdelitev bogastva. Mislim, da je to del geštalt terapije, da to vpliva na svet v katerem živimo. Psihoterapevti se ne bi smeli bati spregovoriti. Morali bi večkrat spregovoriti.

In kako je živeti kot gej par v majhnem mestu na Irskem?

Čudovito. Sva kot ekzotični živali (smeh). Ko govorim o tem, postanem čustven, ker ni bilo vedno tako. Kot sem rekel, v svojih dvajsetih sem želel narediti samomor, imel sem že načrt. Ker so bila vsa sporočila, ki sem jih dobil, da nisem ok. Tako boleče je bilo, da se mi je zdela edina pot ven iz tega, da končam svoje življenje. In zdaj živim v družbi, ki je zaobjela princip »prihajanja domov«, o katerem govorim, ki pravi, da si enakopraven. Lahko se poročiš, lahko posvojiš otroke, plačuješ enake davke, kjer te ne morejo več nadlegovati, imamo pomembne zakone o zaščiti manjšin. Irska je po mojem odprla pot v Evropi, kako se lahko družba spremeni iz družbe, v kateri je dominantna cerkev, v družbo, ki je bolj zrela, kjer smo odgovorni za svoje odločitve. In tu je čudovito živeti. Zdaj smo enakopravni. Potem se izpostavi drugo vprašanje, in to je kaj naj naredimo zdaj, ko smo enakopravni. V čem je zdaj boj? Kje je težava? Nihče se več ne obrne, ko se s Favom (op. Kevinov mož) predstaviva kot mož in mož. Kot ko sem se prijavil v hotelu na Irskem in so zamešali najini imeni. V hotelu ni mogla najti moje rezervacije, pa sem ji rekel, naj preveri pod priimkom mojega moža. In je našla rezervacijo. Vprašala me je, od kod je moj mož (op.: ker ima italijanski priimek). V tem je prišla na recepcijo deklica, da bi zamenjala denar, ki je poslušala najin pogovor. In vse kar je rekla je: »A, tvoj mož se piše Barbarello. Kaj ni to nenavaden priimek za Irca?« (smeh) Pomislil sem: »Uau!« To je bila popolna geštalt izkušnja. Deklici se ni zdelo čudno, da imam moža, ampak da ima moj mož nenavaden priimek.

Ali to pomeni, da je ravno tako težko ne biti drugačen?

To pomeni, da nam je zdaj ostala dilema. Pomisli, da če čakaš na nekaj vse življenje in to končno dobiš, potrebuješ čas za asimilacijo. Mislim, da smo na začetku tega procesa, da asimiliramo svojo zmago. In kot vsaka asimilacija, tudi ta potrebuje čas in je ni za prehitevati, da ne bi česa pomembnega izpustili. Zanimivo je, da na dan referendum na Irskem večina ljudi ni rekla, da je to krasen dan za geje ali transseksualne osebe, ampak da je krasen dan za biti Irec. To me je navdušilo. Temu bi lahko rekli »prihajanje domov« na nacionalni ravni.

V Sloveniji so sprejeli enakopravnost istospolnih partnerjev do določene mere. Ne smejo pa recimo posvojiti otrok in nimajo pravice do postopkov oploditve z biomedicinsko pomočjo.

Mislim, da gre za vpliv rimokatoliške cerkve. Za zastrupljanje. Rimokatoliška cerkev od nekdaj načrtno povezuje dve besedi in to sta homoseksualnost in pedofilija. Mislim, da to delajo zelo premišljeno, da bi prestrašili in demonizirali, da se gejem ne sme zaupati otrok. In to s strani organizacije, ki je leta in leta varovala pedofile v svojih vrstah. To je ponotranjena homofobija, ker se ljudje zato sprašujejo, ali so geji res v redu. In česar se ne zavedajo je, da so že zdaj med nami istospolno usmerjeni starši, da obstajajo očetje, ki so geji in dobri očetje ipd. Ravno zato sem rekel, da moramo psihoterapevti postati bolj pogumni in glasnejši. Da povemo, da nekaj ni res. Da geji niso pedofili v tem primeru.

Odraščal si v katoliškem okolju, kaj ne?

Ja, sem, vendar sem ateist. Odraščal pa sem v okolju, ki je bilo krščansko. In temu ne morem uiti, to vpliva na moje mišljenje.

Še zadnje vprašanje, preden zaključiva. Kaj bi svetoval edukantom psihoterapije ali psihoterapevtom, ki šele začenjajo svojo poklicno pot?

Rekel bi jim, da se vključijo v osebno terapijo. Mislim, da smo postali preveč akademski v poučevanju in poudarjamo akademske dosežke. Spregledali smo, da mora edukant opraviti delo na sebi. Sicer bo to prekinjalo njegov kontakt s klienti. Teorija je teorija in ni sveti gral. Mi nismo strokovnjaki za življenje klienta. Klient zna preživeti. To se verjetno navezuje na moje izkušnje kuharja, kjer se ne nazivamo kot šefi, čeprav smo zaključili izobraževanje. Najprej moramo pridobiti izkušnje v kuhinji. Zato bi tudi edukantom svetoval, da vzamejo teorije lahkotno. Ne moreš se naučiti psihoterapevtskega dela preko teorije. Pripravljen moraš biti na velike napake. Todd Burley (op. geštalt terapevt, učitelj pri GATLA), ki je naredil velik vtis name, je rekel, da ko prideš na izobraževanje, pokaži svoje najslabše delo, nato ti lahko pomagamo. Tako bi rekel edukantom, da naj bodo pripravljeni biti ranljivi. Da ga drugi lahko vidijo.
